

UDK: 343.541-053.5

Bibliid 1451-3188, 8 (2009)

Год VIII, бр. 29–30, стр. 171–186

Изворни научни рад

мр Сергеј УЉАНОВ, мр Звонимир ИВАНОВИЋ¹

СЕСУАЛНА ЕКСПЛОАТАЦИЈА ДЕЦЕ СА АСПЕКТА УПОРЕДНОПРАВНЕ АНАЛИЗЕ МЕЂУНАРОДНЕ САРАДЊЕ У КРИМИНАЛИСТИЧКИМ ИСТРАГАМА

ABSTRACT

Criminal activity endangering children with its numerous modes, as a civilized future of mankind, for sure are child sexual abuse. In the modern terms of informatics systems and global communication network technologies the problem becomes even more magnificent and more dangerous, socially. European law enforcement agencies have managed to find out a part of answer to the challenge based on international police cooperation and getting new and appropriate penal code solutions in the matter of trying to turn the tide in combating all aspects of this criminal threat to children. EU new legislative course and manners, just as INTERPOL methodology, create good example giving hope in suppressing child pornography.

Кључне речи: Сексуална експлоатација деце, дечија порнографија, Интернет, ЕУ, ИНТЕРПОЛ.

1) ДЕЧИЈА ПОРНОГРАФИЈА

Према неким изворима први облик дечије порнографије и историји документован је у Кини и процењује се да је негде око 1400 године објављен у сексуалном приручнику под називом „Предивни дискурси обичне девојчице“.² Процењује се да на Интернету круже фотографије

---

¹ Криминалистичко-полицијска академија, Београд; Национални централни биро ИНТЕРПОЛ-а, Београд.

² Moore R. eds. McShane M. Williams F. P. *Search and seizure of digital evidence*, LFB Scholarly Pub Inc. p. 35.

негде око 10.000 до 20.000 жртава овог облика криминала.³ Уз описано се претпоставља да су обично у питању две врсте извршилаца: девијантни извршиоци који остварују сексуално узбуђење и климакс искључиво са децом, дакле особе које су душевно поремећене, психички оболеле и имају поремећај сексуалног нагона; а у одређеним случајевима говоримо и о групама људи. Када је у питању група, говори се о организованим групама које су везане за дечију порнографију услед великог профита који се у промету фотографија са оваквим садржајем (дечије порнографије у различитим облицима и видовима) могу остварити. Присуство организованих група говори и о могућим интересима организованог криминала у учешћу у подели профита у овој области, то такође говори о могућим импликацијама овакве проблематике на пољу расветљавања овако конципиране дечије порнографије.

II) КОНВЕНЦИЈА О ЗАШТИТИ ДЕЦЕ ОД СЕКСУАЛНЕ ЕКСПЛОАТАЦИЈЕ И ЗЛОСТАВЉАЊА

Веома је значајно на овом месту дати преглед одредби Конвенције о заштити деце од сексуалне експлоатације и злостављања, која је усвојена 25. 10. 2007. године у оквирима Савета Европе.⁴ У питању је врло важан међународни документ који ће, након што га земље потписнице ратификују, довести до повећања ефикасности кривичних поступака у којима се деца јављају као жртве сексуалне експлоатације и злостављања. Са аспекта борбе против високотехнолошког криминалитета, овај правни акт представља значајан легислативни искорак ка хармонизацији националних законодавстава, у погледу материјалног кривичног законодавста у свим оним случајевима, у којима се рачунарске технологије и мреже користе у циљу дистрибуције, размене и складиштења недозвољених садржаја. Конвенција дететом сматра сваку особу млађу од 18 година, што је нарочито важно имајући у виду досадашња искуства. Тематски, конвенција је подељена на више поглавља као што су: превентивне мере, специјализована тела за координацију, мере заштите и подршке жртвама, материјално кривично право, истрага, кривични прогон и процесне одредбе, обједињена евиденција

³ Интернет: <http://www.interpol.int/public/ICPO/PressReleases/PR2007/PR200745background.asp>, 27/9/2009/

⁴ "Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse, Lanzarote", 25. 10. 2007.

о осуђеним лицима као и међународна сарадња. Посебно је значајан члан 20. Конвенције, који се односи на кривична дела дечије порнографије, обзиром да се поједине одредбе непосредно тичу (зло)употребе рачунарских технологија. Наведеном одредбом државе потписнице се обавезују на предузимање неопходних измена у националним законодавствима, у циљу инкриминисања следећих противправних радњи: производња дечије порнографије, нуђење или чињење доступним дечије порнографије, дистрибуција или објављивање дечије порнографије, прибављање дечије порнографије за себе или за друго лице, поседовање дечије порнографије и умишљајно остваривање приступа садржајима дечије порнографије путем информатичких технологија. У смислу одредаба Конвенције, нуђење или чињење доступним дечије порнографије подразумева, поред осталог, постављање недозвољених садржаја *on-line*, како би се омогућио приступ другим лицима или прављење порнографских Интернет сајтова. Ова одредба покрива и случајеве када се чине доступним групе хиперлинкова ка садржајима дечије порнографије, како би се омогућио приступ недозвољеним садржајима. Дистрибуција подразумева активно и редовно достављање недозвољених порнографских садржаја другим особама уз употребу рачунарских мрежа. Израз „прибављање за себе или за друго лице“ односи се на прибављање недозвољеног порнографског материјала путем скидања видео клипова са Интернета или куповине дечије порнографије у форми филмова или фотографија. Поседовање дечије порнографије као облик радње, подразумева фактичко поседовање недозвољених садржаја у било којој форми (магазини, видео касете, оптички медији), а такође и складиштење оваквих података у електронском облику на рачунару или преносним медијима. Забрана самог поседовања дечије порнографије израз је тежње ка инкриминисању сваког понашања у ланцу мноштва учесника, дакле од продукције и производње до дистрибуције и поседовања недозвољених материјала. У вези одредаба процесноправне природе, Конвенција обавезује потписнице да предузму законске и друге неопходне мере како би судије, тужиоци и остало особље које учествује у кривичним поступцима остварило одговарајућу обуку и стекло додатна знања неопходна за поступање са тзв. “посебно осетљивим категоријама оштећених“ односно са малолетним жртвама, које су биле подвргнуте сексуалној експлоатацији и злоупотреби. Даље, обавеза је и да се националним процесним законцима предвиди могућност за поступајућег судију да одреди саслушање без присуства јавности (изузетак од начела јавности приликом суђења), као и да се малолетним жртвама омогући давање исказа без физичког присуства у судници, кроз употребу техничких средстава. Коначно, стране уговорнице се

обавезују да ће законским путем или предузимањем других одговарајућих мера оформити, путем Интернета или телефонског сервиса, службу за помоћ жртвама, чија би улога била и да буде саветодавни сервис и подршка приликом пријављивања кривичних дела и суочавања са психолошким последицама које наступају за жртву. Следећи прикази упоредне анализе законодавстава појединих европских држава ће бити изложени према систематици, која се базира на облицима злостављања и злоупотребе деце, дечије проституције, дечије порнографије и дистрибуције забрањеног садржаја путем Интернета.

Аустрија⁵

У Аустрији Кривични законик у чл. 206 дефинише сексуално злостављање малолетника, на следећи начин: 1. Свако ко ступи у сексуални контакт – сношај или сексуални акт еквивалентан сношају са малолетним лицем казниће се затвором од 1 до 10 година. 2. Свако ко подстакне малолетника да врши или трпи сексуалне сношаје или еквивалентне акте сношају, са другом особом, или да, у циљу постизања сексуалног узбуђења извршиоца или трећег лица, подстиче дете да предузме сексуалне акте еквивалентне сношају са извршиоцем, казниће се затвором од 10 до 20 година или доживотно. Уколико се извршењем дела из тачки 1 и 2 детету нанесу телесне повреде (према чл. 84 ст. 1), или као резултат дела наступи трудноћа детета извршилац ће се казнити затвором од 5 до 15 година. Уколико као резултат дела наступи смрт детета извршилац ће се казнити затвором од 10 до 20 година или доживотно. Уколико извршилац није старији од детета више од три године, а сексуални акт не укључује пенетрацију страних објеката и акт не резултира или у телесној повреди или смрти малолетника, онда извршилац неће бити кажњен за дело из тачки 1 и 2, осим у случају када је дете млађе од 13 година

Чл. 207 дефинише сексуално злоупотребљавање малолетника као:

1. Свако ко предузме сексуални акт (осим у случају чл. 206) над малолетником или дозволи малолетнику да врши какве полне радње над њим казниће се затвором од 6 месеци до 5 година.
2. Свако ко подстакне малолетника на предузимање сексуалних радњи (описаних у тачки 1) над другим лицима или у циљу сексуалног узбуђивања или постизања сексуалног задовољења себе или трећег лица подстакне малолетника на предузимање сексуалних активности

⁵ Интернет: <http://www.interpol.int/Public/Children/SexualAbuse/NationalLaws/Default.asp>

на себи, исто ће се казнити Уколико претходна радња резултује у телесној повреди (према чл. 81) извршилац ће се казнити затвором од 1 до 10 година. А, уколико се као резултат дела јави смрт детета казниће се затвором од 5 до 15 година. Уколико извршилац није старији од детета више од четири године, а сексуални акт не укључује пенетрацију страних објеката и акт не резултира или у телесној повреди или смрти малолетника, онда извршилац неће бити кажњен за дело из тачки 1 и 2, осим у случају када је дете млађе од 12 година.

Чл. 208 говори о угрожавању моралног развоја лица млађих од 16 година, члан 211 о инцесту, чл. 212 о злоупотреби односа сродства, подређености и зависности повереног детета посредно говоре о дечијој порнографији, док чл. 215а обрађује промовисање проституције и порнографских активности малолетника и гласи: „Свако ко регрутује малолетника за проституцију или да учествује у порнографској активности, или нуди или подводи малолетника другом лицу у порнографске сврхе, без обзира да ли је малолетник већ активан у проституцији, казниће се затвором у трајању од најмање 3 године. Истом казном казниће се и лице које економски у циљу остваривања имовинске користи за себе или другог искориштава малолетника кроз ангажовање у проституцији или порнографској представи.“

Чл. 207а описује порнографско приказивање малолетника на следећи начин: 1. Свако ко продукује или увози, транспортује или извози у циљу растурања или нуди протура, трансферује, приказује или чини доступним на било који други начин другима порнографско приказивање малолетника (описано у параграфу 4) казниће се затвором до три године. 2. Свако ко изврши ово дело у сврху остваривања имовинске користи казниће се затвором до 6 година, уколико је у питању члан криминалне организације или се делом оствари последица у телесној повреди малолетника казниће се затвором од 1 до 10 година. Свако ко продукује порнографски опис детета (према параграфу 4) употребом силе или ко продуковањем истог намерно или као резултат очигледног немара угрози живот детета у питању, казниће се истом казном. 3. Свако ко прибави или је у поседу порнографског материјала малолетника старијег од 14 година, (према параграфу 4 тачке 3 и 4) казниће се затвором до 1 године, а ко прибави или је у поседу порнографског материјала малолетника (према параграфу 4) казниће се затвором до 2 године. Под порнографским материјалом или порнографским приказивањем подразумева се: а. Реалистични опис сексуалних аката вршених над малолетником испод 14

година старости од стране самог малолетника, или другог лица или животиње. б. Реалистични опис догађаја вршених са малолетником испод 14 година старости, чијим разгледањем се стиче утисак обзиром на околности случаја да је у питању сексуални акт тог малолетника над самим собом или другим лицем или животињом а.а. Реалистични опис: (и) сексуалног акта, у смислу подстава а или догађаја у подставу б, малолетника старијих од 14 година старости, или (ии) гениталија или публичног региона малолетника уз такав опис са дисторзијом у сензуалном смислу, са фокусом на гениталије или пубични регион или су лишени осталих животних манифестација како би сексуално узбудили посматрача. б.б. Фотографске приказе чије разматрање уз обраду или без обраде фотографије креира утисак према околностима случаја да је у питању опис са предметним садржајем, те, свако ко (и) продукује или је у поседу порнографског материјала малолетника старијег од 14 година старости, уз његов пристанак или за његову приватну употребу, или (ии) продукује или је у поседу порнографског материјала малолетника старијег од 14 година старости, у смислу параграфа 4 подстава 4 за сопствену приватну употребу, без ризика даљег растурања – неће се казнити. Чл. 207а Казненог законика Аустрије забрањује дистрибуцију и поседовање материјала скинутог са Интернета, који садржи дечију порнографију.

Ирска⁶

Ирски Устав у чл. 40(6)(1)(и) прокламује да „публиковање или изјава непристојне садржине представља дело кажњиво законом“. Основни акт који се односи на добробит и права деце је Закон о бризи о деци (*Child Care Act*), из 1991. године, који дефинише децу као особе млађе од 18 година, осим у случају венчаних лица. Закон о спречавању трговине децом и дечијом порнографијом из 1998. године (*The Child Trafficking and Pornography Act*), даје дефиницију дечије порнографије према којој она означава: 1. било какву визуелну репрезентацију која: приказује или, у случају документа, описује или односи се на особу која је приказана као дете и која је приказана, или описана, у вршењу експлицитне сексуалне активности; која приказује или, у случају документа, описује или односи се на особу која је приказана као дете и која је приказана, или описана, како присуствује описаној активности других лица, или чија је основна и доминантна карактеристика описивање или приказивање, у порнографске

⁶ Интернет: <http://www.interpol.int/Public/Children/SexualAbuse/NationalLaws/Default.asp>

сврхе, гениталних или аналних предела тела детета; 2. сваки аудио садржај лица презентованог као дете које је приказано или које је започело експлицитне сексуалне активности; 3. сваки визуелни или аудио садржај који позива, подстиче или саветује било какву сексуалну активност укључујући децу или са децом, који представља кривично дело; 4. сваку визуелна репрезентација или опис, информација везана за дете која индицира или указује на околност или чињеницу да је дете доступно за сврхе искориштавања у сексуалном смислу, у смислу дела бр.3, без обзира на начин и облик преко којег је медија репрезентација, опис или информација продукована, трансмитована или саопштена без предрасуде у генералном смислу даљег настављања са таквим радњама, а укључује и сваку репрезентацију, опис или информацију створену путем или од стране рачунарске графике или било којих механичких средстава, осим: било које књиге или периодичне публикације која је прошла цензуру Борда за Публикацију или на коју се не примењује Закони о цензури публикација из 1929. и 1967. године; било ког филма за који важи општи или ограничени сертификат издат по Законима о цензури филмова из 1923. и 1993. године Наведени Закон из 1998. године, такође, дефинише активности, које се имају сматрати трговином деце и њиховом злоупотребом у сврху сексуалне експлоатације, и то: 1. Свака особа која организује или свесно омогућава – улаз у, транзит кроз или излазак детета из државе у сврху његовог сексуалног експлоатисања или пружања смештаја за дете у овакве сврхе, док је у држави – врши кривично дело и има се гонити за исто за које је прописана као могућа казна доживотни затвор. 2. Свака особа која: отме, задржи или ограничи слободу кретања детету у сврху сексуалне експлоатације, користи дете у ове сврхе или организује или свесно омогући овакво одузимање, задржавање, ограничавање или употребу – врши кривично дело и казниће се затвором до 14 година. Према одредбама овог Закона сексуална експлоатација детета је: „навођење или принуђавање детета да се упусти у проституцију или креирање дечије порнографије, употреба детета за проституцију или креирање дечије порнографије, навођење или принуда детета да учествује у било каквој сексуалној активности која представља кривично дело прописано било којим прописом, или извршење било каквог сличног дела против детета“. Овај Закон, такође, предвиђа одговорност лица, које је старатељ, или води бригу о детету а које дозвољава учешће у претходно описаним порнографским актима, што је наведено на следећи начин: „свака особа која је стартељ или се на други начин брине о детету и дозволи коришћење детета у продукцији дечије порнографије, одговорна

је за кривично дело за које се може изрећи новчана казна до £25,000 или казна затвора до 14 година или кумулативно обе казне“ и „било која особа која је родитељ, старатељ детета или која је одговорна за дете биће сматрана старатељем над дететом, а такође и међу родитељима сматра се да код једног родитеља није престало старатељство над дететом само из разлога што је напустио дете или са њим или са другим родитељем није на истој адреси“. Наведени Закон инкриминише продукцију, дистрибуцију и поседовање материјала дечије порнографије одређујући да ће, било која особа, која: свесно продукује, дистрибуира, штампа или објављује било какав материјал дечијег порнографског садржаја; свесно увози, извози, продаје или приказује било какав материјал дечијег порнографског садржаја; свесно објављује или дистрибуира било какву рекламу која се може схватити као указивање и позивање на чињеницу да оглашавач или друга особа продукује, дистрибуира штампа објављује увози, извози, продаје или приказује дечију порнографију; подржава или свесно омогућава или узрокује било коју претходно описану активност, или свесно поседује материјале дечије порнографије у сврху дистрибуирања, објављивања извоза, продаје или приказивања, бити кажњена за извршење кривичног дела новчаном казном до 1500 фунти или казном затвора до годину дана или кумулативно обема казнама, а за тежи облик новчаном казном до 5000 фунти или казном затвора до 5 година или кумулативно. Закон о сексуалним кривичним делима из 1996. године (*Sexual Offences (Jurisdiction) Act*), разликује извршиоце који су држављани Ирске и лица која имају привремени боравак (до 12 месеци) у Ирској. *Ratio* ове дистинкције је да се извршење оваквих дела према деци покрије јурисдикцијом и за лица, која су дуже време провела на територији Ирске или су држављани Ирске, чак и уколико су дела извршена изван Ирске. Ово је могуће учинити у случајевима када лице, поменуто у предњим наводима, изврши или покуша дело против детета, које представља кривично дело према закону земље места извршења и уколико када је учињено на територији Ирске представља кривично дело према овом Закону. Према овом Закону кривична дела су: помагање, подстрекавање, саветовање или навођење лица које је држављанин на извршење кривичног дела ове врсте, у држави или изван ње; са другим лицем ковање завере или подстицање другог на вршење дела у земљи или изван ње; транспортовање особе у земљу или изван ње у сврху омогућавања извршења кривичних дела ове врсте; објављивање информација које за сврху имају промовисање, навођење или подстицање извршење кривичних дела ове врсте; те кривична дела извршена од стране

представника правних лица; док су казне предвиђене овим Законом новчана казна до 1500 фунти или казна затвора до годину дана, или кумулативно, а за тежи облик до 10000 фунти или затворска казна до 5 година, или кумулативно.

III) МЕТОДОЛОГИЈА ИЗВРШИЛАЦА

Као методологију извршилаца већина аутора наводи следеће радње.⁷ Извршилац је веома препреден и као грабљивица прати одређени ритуал придржавајући се извесних неизоставних радњи. Извршилац плете веома широку и густу мрежу око жртве. Прилазак детету је веома често безазлен и наиван, са намером задобијања и стицања поверења детета, привлачећи дете уз искориштавање његових постојећих личних слабости. Обично су у питању слабости које произилазе из односа деце са родитељима, најчешће произилазећих из развода родитеља и лоших односа у троуглу односа, који оба родитеља имају у односу на дете. Искориштавају се дисфункционални односи родитељи – деца и мањак љубави, који је евидентан у таквим околностима. Извршиоци приказују себе као достојну родитељску алтернативу дајући себи димензију осећајних лица којима се деца могу поверити, без опасности да ће бити прекорена или да ће се оваква активност злоупотребити против другог родитеља. Овим путем они деци пружају оно што им недостаје у кући. Након иницијално остварене везе и придобијања поверења жртве извршилац прелази на следећи ниво завођења жртве, при чему сваки наредни корак бива све опаснији по дете. Најчешће се детету приказује неки облик тајности везе између жртве и извршиоца (услед могућности да родитељи сазнају за постојање старије особе у дететовом животу, како би предузели неке кораке ка спречавању контакта са њом). Модалитети приказивања тајности могу ићи од молбе да се чува као заједничка тајна, за коју нико не сме да сазна, до отворене претње упућене детету да би откривањем везе неко могао да страда или буде повређен. По описаном, педофили оцењују квалитет и чврстину везе различитим смицалицама упућеним детету, након чега, уколико утврде да је остварена одређена емоционална веза, прелазе на неки облик физичког контакта. Први физички контакти најчешће су приказани као случајни, лаки додир или очешавања, приликом којих већина деце жртва нема осећај да су контакти недозвољени нити их тако схвата. Без обзира на

---

⁷ Moore R. eds. McShane M. Williams F. P. *Search and seizure of digital evidence*, LFB Scholarly Pub Inc. p. 36.

начин презентовања ових контаката питање је момента када ће се радње извршиоца пребацити на следећи ниво и отворени физички контакт и сексуални акт. Након првог физичког контакта, педофили у своју намамљивачку игру укључују и порнографски материјал. Он за циљ има да детету прикаже сексуални контакт као нормалан акт међу људима, али уз дегенерацију у погледу разлике у годинама. Прве фотографије које се приказују су, најчешће, фотографије наге деце у актима, самостално без неких физичких или сексуалних и ласцивних поза. Обично су у питању фотографије из богате педофилске збирке, којом се педофил поноси и најчешће размењује са другим лицима истих сексуалних склоности. Из ове збирке након првих фотографија долазе и следеће фотографије и видео записи са садржином која је ласцивнија од претходне. Обично су у питању сексуални акти међу децом почев од нагих тела прекривених једних другима, и додиривањима, па до извођења коитуса и других полних општења међу децом, да би се на крају приказале фотографије и видео записи полних односа деце са одраслим педофилима, понекада и укључујући самог извршиоца. Након овог момента, обично најопсанијег за дете, извршилац ће покушати да сексуално искористи дете. У литератури се овај стадијум назива „обрађивањем“ (колоквијално у употреби у Србији је термин „уређај“ преузет из врсте или облика веридбе у неким нашим крајевима). Познати су и случајеви када су педофили у покушају да скрате време овог процеса покушали обраду родитеља, прескачући неке фазе.

IV) ИЗМЕНЕ КРИВИЧНОГ ЗАКОНОДАВСТВА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Године 2005. законодавац Републике Србије уводећи нови термин – „високотехнолошки криминал“, исти одређује као „вршење кривичних дела код којих се као објекат или средство извршења кривичних дела јављају рачунари, рачунарске мреже, рачунарски подаци, као и њихови производи у материјалном или електронском облику“.⁸ Овај појам по закону (чл. 3) обухвата две групе кривичних дела: 1. Кривична дела против безбедности рачунарских података и 2. кривична дела против интелектуалне својине, имовине и правног саобраћаја, код којих се као објекат или средство извршења кривичних дела јављају рачунари,

⁸ „Закон о организацији и надлежности државних органа за борбу против високотехнолошког криминала, *Службени гласник РС*, бр. 61/05“, чл. 2.

рачунарске мреже, рачунарски подаци, као и њихови производи у материјалном или електронском облику, ако број примерака ауторских дела прелази 500 или настала материјална штета прелази износ од 850.000 динара. У једној монографији у процесу објављивања.⁹ Посебно тужилаштво за високотехнолошки криминал предлаже увођење новог члана у КЗ на следећи начин. „Имајући у виду препоруке садржане у експертизи Савета Европе сматрамо да је неопходно дефинисати нови члан Кривичног законика који би имао нумерацију „члан 185а“ и који би се односио на производњу, дистрибуцију, набављање и поседовање дечије порнографије преко рачунарског система.“ Као аргументе за рад на предлагању ових измена наводи се Конвенција о *cyber* (високотехнолошком) криминалу (ВТК) Савета Европе (коју је Србија ратификовала 2009. године). Према истој, ова дела спадају у надлежност посебних органа који се имају борити против високотехнолошког криминала. Према предлогу колектива Посебног тужилаштва за ВТК чл. 185а требало би да гласи: „Дечија порнографија на рачунарском систему или мрежи. Ко помоћу рачунарског система или мреже производи, нуди, дистрибуира, прибавља за себе или другог, или ко у рачунарском систему или на местима за складиштење рачунарских података, поседује порнографске садржаје који приказују децу или малолетнике, или симуловано реалне слике које представљају децу или малолетнике, који учествују у сексуално експлицитној радњи, казниће се казном затвора од једне до десет година. Ко детету или малолетнику посредством рачунарског система, мреже или медија за складиштење рачунарских података учини доступним слике, аудио-визуелне садржаје или друге предмете порнографског садржаја, казниће се новчаном казном или казном затвора до три године. Предмети, средства и подаци коришћени за извршење кривичних дела из става 1 и 2 овог члана, одузеће се“. Као додатни аргумент, веома оправдано, наведена је анализа законодавне праксе других држава које су ратификовале, или само потписале, Конвенцију, из које произилази закључак да дистрибуција овакве врсте материјала путем рачунарских система представља много озбиљније кривично дело, него дистрибуција материјала уз помоћ других медија, што је условило и прописивање запрећене казне затвора у дужем временском трајању. Као оправдање за строжу казнену политику наводе „распрострањеност рачунарских система и мрежа, као и у њихову доступност све већем броју

---

⁹ Аутори су од Колектива Тужилаштва добили смернице о садржају ове монографије и из тако добијених смерница извели следеће наводе.

људи, те лакоћу приступа инкриминисаним садржајима“. Што се тиче кажњивости дистрибуције слика, које представљају малолетника који учествује у експлицитно сексуалној радњи, она је последица препоруке Савета Европе и Конвенције о *cyber* криминалу, а проистиче из чињенице да се на Интернету налази велики број оваквих садржаја у виду анимираних филмова, стрипова и цртежа (*hentai anime* филмови или *manga* стрипови нпр.). Но, у КЗ РС се и по последњим изменама у члану 185. наводи следеће: „Ко малолетнику прода, прикаже или јавним излагањем или на други начин учини доступним текстове, слике, аудио-визуелне или друге предмете порнографске садржине или му прикаже порнографску представу, казниће се новчаном казном или затвором до шест месеци.¹⁰ Ко искористи малолетника за производњу слика, аудио-визуелних или других предмета порнографске садржине или за порнографску представу, казниће се затвором од шест месеци до пет година. Ако је дело из ст. 1 и 2 овог члана извршено према детету, учинилац ће се казнити за дело из става 1 затвором од шест месеци до три године, а за дело из става 2 затвором од једне до осам година. Ко прибавља за себе или другог, поседује, продаје, приказује, јавно излаже или електронски или на други начин чини доступним слике, аудио-визуелне или друге предмете порнографске садржине настале искоришћавањем малолетног лица, казниће се затвором од три месеца до три године.” Члан 185б односи се на искоришћавање рачунарске мреже или комуникације другим техничким средствима за извршење кривичних дела против полне слободе према малолетном лицу и предвиђа следеће: „Ко у намери извршења кривичног дела из чл. 178 став 4, 179 став 3, 180 ст. 1 и 2, 181 ст. 2 и 3, 182 став 1, 183 став 2, 184 став 3, 185 став 2 и 185а овог законика, користећи рачунарску мрежу или комуникацију другим техничким средствима договори са малолетником састанак и појави се на договореном месту ради састанка, казниће се затвором од шест месеци до пет година и новчаном казном. Ко дело из става 1 овог члана изврши према детету, казниће се затвором од једне до осам година. Предмети из ст. 1. до 4. овог члана одузеће се.“ Веома је значајно овде прокоментарисати и да се у пракси догађа да специјализовани органи за борбу против високотехнолошког криминала предузимају гоњење и поједине радње у преткривичном поступку. Овим се *de lege lata* дефинитивно уводе одредбе предвиђене Конвенцијом о *cyber* (или кибер) криминалитету, према којој ова дела спадају у надлежност органа за борбу против високотехнолошког криминала.

¹⁰ „Службени гласник РС“ бр. 72/09.

V) ЕУ У БОРБИ ПРОТИВ ИСКОРИШЋАВАЊА ДЕЦЕ У ПОРНОГРАФСKE СВРХЕ

Европска Комисија настоји да унапреди усклађивање националних кривичних прописа и процедура држава чланица ЕУ, покривајући судство, тужилаштво и положај жртава у судским процесима. Следи набрајање важних законодавних аката усвојених ради даље комуникације и сарадње у супростављању овом облику криминала. Дана 21. 12. 2000. године, усвојен је документ под називом „Борба против трговине људима и сексуалне експлоатације деце – два предлога за оквирне споразуме“. Оба акта односе се на приближавање кривичних прописа (заједничке дефиниције и казне, одговорност и санкције за правна лица) и на кривичне поступке (надлежност, кривично гоњење и заштита жртава) држава чланица. Оквирни споразум о борби против сексуалне експлоатације деце и дечије порнографије је усвојен 22. 12. 2003. године.¹¹ У њему се говори о различитим темама из ове области. Што се тиче сексуалне експлоатације деце, кажњаваће се (члан 2): принуђавање, експлоатација, навођење, коришћење или на други начин омогућавање проституције детета; те укључивање детета у сексуалне активности, када се: дошло до користи подстицањем или принудом, насиљем или претњама; или где су новац, остали предмети од економске вредности или остали облици награђивања, дати детету у замену за сексуалне услуге, или; где се дошло до користи коришћењем власти или утицањем на дететову рањивост. Што се тиче дечије порнографије, Оквирни споразум прописује кажњивост следећих врста понашања (члан 3): производња дечије порнографије; или дистрибуција, ширење или пренос дечије порнографије; или нуђење или на други начин чињење дечије порнографије доступном; или набављање и поседовање дечије порнографије. Казне које су предложене крећу се од максималне казне затвора од најмање једне до осам година, где је последња предвиђена, ако је понашање праћено отежавајућим околностима везаним за године жртве, немилосрдност и извршење у оквиру криминалне организације (члан 5). У свим случајевима, као и у претходној оквирној одлуци, постоји и одговорност правних лица.

---

¹¹ “Proposal for a Council Framework Decision on combating the sexual abuse, sexual exploitation of children and child pornography”, repealing Framework Decision 2004/68/JHA.

VI) САРАДЊА ЕВРОПСКИХ КРИМИНАЛИСТИЧКИХ СЛУЖБИ ПУТЕМ ИНТЕРПОЛА

ИНТЕРПОЛ представља везивну тачку контакта за сарадњу у пољу сузбијања Интернет педофилије. Наиме, због непознавања граница Интернет педофилска порнографија се веома рапидно шири и значајно компликује могућности идентификације извршилаца кривичних дела на националним нивоима држава. У овом смислу треба поменути да је веома могуће да се фотографије аплодују на тлу једне државе, а да у истом тренутку буду доступне у многим другим државама, свуда у свету и то било коме. Постојање централног тела за колекцију, похрањивање, анализу и дистрибуцију информација у вези са експлоатацијом деце представља најефективније оружје у борби против ових облика криминалитета. У овом смислу неопходно је схватити да је скоро свака држава у свету потписница Универзалне поштанске конвенције из 1957. године и њене ревизије из 1964. године, по којима у чл. 28. је забрањено слање опсцених или неморалних артикала међународном поштом. Такође је значајно поменути и Конвенцију Уједињених Нација о правима детета, нарочито чл. 34. који се препознајући искоришћавање деце у порнографске сврхе као интернационално дело и облик дечије сексуалне експлоатације, при чему се обично фотографија прави у једној земљи, а дистрибуција врши у многим другим. Обзиром да је веома тешко пресрести овакав материјал услед метода које извршиоци користе у циљу прикривања својих активности неопходно је признавање и да постоји врста међународне црне берзе за овакав материјал, који приказује децу. Генерална скупштина ИНТЕРПОЛ-а је на 65. заседању од 23. 10. до 29. 10. 1996. године у Анталији, Турска, донела следеће препоруке (Резолуција бр. АГН/65/РЕС/9), које: инкриминишу (уколико то још није учињено) продуковање, дистрибуцију, увоз или поседовање садржаја у вези са искоришћавањем деце у порнографске сврхе, као кривична дела, уз додатне напоре у погледу режима кажњавања али и пружању помоћи у контексту оваквих дела, као и разматрање законодавних решења којим се могу одузимати средства остварена оваквим делима; наглашавају чињеницу да се приликом креирања оваквих правних аката мора узети у обзир актуелно стање средстава која се користе за пренос материјала у питању, као и да се мора имати у виду могућ рапидан развој средстава високе технологије и оставити простор за инкриминисање вршења кривичних дела и тим путем како би се избегле правне празнине у овом смислу; те утичу на државе чланице да преиспитају значај који придају

истрагама искоришћавања деце у порнографске сврхе, како би им дали највиши приоритет посвећивањем нарочите пажње заштити интереса детета.¹² О важности коју ИНТЕРПОЛ придаје овом проблему најбоље сведочи чињеница да постојећа база података у седишту ИНТЕРПОЛ-ове организације, која се тиче дечије порнографије, садржи у себи преко 600.000 фотографија могућих жртава. Важно је напоменути, са аналитичког становишта, да један случај дечије порнографије, у себи најчешће обухвата већи број (и до неколико десетина) жртава.

VII) ИЗВОРИ

- Кареклас, С. Е. *Приручник за Кривично право Европске уније*, Институт за упоредно право и „Млади правници Србије“, Београд, 2009.
- Moore R. eds. McShane M. Williams F. P. *Search and seizure of digital evidence*, LFB Scholarly Pub Inc.
- Интернет: <http://www.interpol.int/public/ICPO/PressReleases/PR2007/PR200745background.asp> dostupan 27. 09. 2009.
- “Trafficking in Human Beings Best Practice Guidance Manual for Investigators”, INTERPOL Working Group on Trafficking in Human Beings Second Edition – 2008, INTERPOL General Secretariat, Trafficking in Human Beings Sub-directorate, 200, quai Charles de Gaulle 69006 Lyon – France. Интернет: www.interpol.int
- Интернет: <http://www.interpol.int/Public/Children/SexualAbuse/NationalLaws/Default.as>
- Интернет: <http://www.zlatanmeskic.com/download/Povelja%20o%20osnovnim%20pravima%20EU.pdf>
- Интернет: <http://www.europol.europa.eu/index.asp?page=facts>
- „Здружена акција савета, 24. 02. 1997. о борби против трговине људима и сексуалне експлоатације деце“ (97/154/JXA).
- “Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse”, Lanzarote, 25. 10. 2007.
- “Proposal for a Council Framework Decision on combating the sexual abuse, sexual exploitation of children and child pornography”, repealing Framework Decision 2004/68/JHA.

---

¹² Дерогирајући AGN/39/RES/4 – (1970) – односи се на извожење опсцених материјала путем поште (*exporting obscene material by mail*).

- AGN/39/RES/4 – (1970) – Извоз опсцених материјала путем поште (*exporting obscene material by mail*)

ЗАКЉУЧАК

Текст који је изложен на претходним страницама је у много чему јединствен. Исти представља анализу значајне појаве сексуалне експлоатације деце (укључујући и Интернет педофилију). Анализа је спроведена упоредно правно и криминалистички, кроз приказ појединих одредаба значајнијих конвенција у овим областима, методологије извршилаца и методологије рада на криминалистичким истрагама ИНТЕРПОЛ-а, а посебно кроз приказе појединих чланова у националним законодавствима неких чланица ЕУ и Србије. Аутори су у чланку покушали и да укажу на поједине недостатке у страним законодавствима уз осврт на постојеће проблеме у законодавству Србије. Посебан интерес аутори су показали у коментару одређених решења у појединим законодавствима, од којих је и српско законодавство нарочито у погледу несагласности најновијих измена КЗ у погледу појединих дела дечије порнографије, а такође и у посебним законима који се односе на високотехнолошки криминал. Као резултат описаних анализа у приказа добили смо интегралан текст који може служити као водила у предметној материји уз аналитичке и критичке ставове аутора.